

EMO İzmir Şubesi Mesleki Denetim Uygulamasının 40.Yılında-5 “Toparlanma Sürecinde”

Elk. Müh. Ahmet Becerik
ahmet.becerik@emo.org.tr

11-90'lı Yıllara Girerken Ülkemizde Mühendislik ve Mimarlık Mesleğinin Genel Durumu:

“Serbest Piyasa Ekonomisi”ne geçiş politikalarının uygulandığı 80’li yıllar biterken, ülkemizde siyasal ve sosyal alanlarda yaşananlarla birlikte, yüksek enflasyon, giderek artan işsizlik, gelir dağılımında büyüyen dengesizlik geçen on yıla damgasını vurmuştu. Bunların yanı sıra toplumda tüm değer ölçüleri sarsılmış, kural ve yargı tanımazlık almış yürümüş, kimi konular siyasal dayanak aracı yapılmış ve inanılmaz boyutlara varmıştı.

Ekonomide yapı değişikliği olarak sunulan uygulamalarla mühendislik mimarlık çalışmalarına ayrılan kaynakların küçülmesi, bu alana verilen önemin azlığı hizmet alanını olumsuz olarak etkilemiş ve bir başka açıdan bakıldığında bilim ve teknolojinin üretime uygulanmasında önemli görev ve sorumluluk taşıyan mühendisler giderek bu özelliklerinden daha uzak konumlarda çalışır duruma itilmiştir

Yatırımların daralması, eğitimin sığlaşması, üretimde etkili hizmetlerin,

yap-işlet-devret modeli yada tümüyle dış finansmanla iş gören dış mühendislik kuruluşlarına ihale edilmesi bu hizmetlerde dışa bağımlılığı arttırmıştı. Bu durum ise sayıları her geçen gün artan meslektaşlarımızın, bilgi ve becerilerinin gerisinde bulunan işlerde çalışmakla yetinmeleri sonucunu doğurdu. Bunun yanı sıra teknik gücümüzün çok önemli bir bölümü, yetersiz eğitim ve istihdam politikalarının sonucu geliştiremedikleri niteliklerinden ötürü kimi kurumlarda başarısızlıkların, olumsuzlukların sorumlusu gibi gösterilmeye çalışıldı.

12-EMO'nun Elektrik SMM Mesleğini Koruma Mücadelesi:

EMO, elektrik mühendisliği mesleğinin uygulama sürecinde hizmet verenlerin bir bölümünü oluşturan SMM üyelerimizin haklarının korunması ile birlikte mühendislik hizmetlerinin mesleki denetimini kamu yararına uygun olarak yaygınlaştırmak için kimi uygulamalar gerçekleştirdi. Ancak süreç içinde ilgili bakanlıklar, kimi kamu kurumları ve fen adamı adı verilen karmaşık meslek alanının da

çalışanların değişik engellemeleri ve tepki niteliğindeki söylemleri ile karşılaştı.

80’li yıllar boyunca yaşananlardan elektrik mühendisliği mesleği olumsuz yönde etkilenmiş, neredeyse üretim sürecinin dışına çıkartılmıştı. 70’li yıllarda başlayan elektrik mühendisi yetiştiren eğitim kurumlarındaki öğrenci kontenjan artışları karşısında, kamu ve özel sektörün aynı ölçülerde istihdamı gerçekleştirememesi üzerine, kimi elektrik mühendisleri SMM olarak küçük bürolar açmaya yöneldi.

SMM olarak çalışan üyelerimiz bir yanda işsizlik/iş paylaşım savaşı ve düşük ücretlerle uğraşırken diğer yandan da eğitimleri nedeniyle doğal olarak sahip oldukları hak ve yetkilerinin bir bölümünün ellerinden alınmasıyla karşılaştı. Türkiye’nin tarihsel gelişim sürecinde elektrik mühendisleri, **12 Eylül “Ara Rejimi”nin ardından yönetime gelen bir partinin iktidarında hiçbir dönemde görülmeyen hak ve yetki geriletilmesine muhatap olmuş ve ilk kez mühendislik mesleği hakları bu kadar açık bir şekilde politik malzeme olarak kullanılmıştır.**

80’li yıllar boyunca tartışma konusu olan elektrik tesisatçıları hakkında yönetmelik, bu dönemde ilginç bir gelişme göstermiştir. Mühendis dışında kalan elektrikçi fen adamlarına “plan yapma yetkisi” tanıyan değişik tarihlerdeki yönetmelik değişiklikleri EMO tarafından birkaç kez Danıştay’da iptal ettirilmişti. Bu

“Toparlanma sürecinde” mesleki denetim uygulamasını İzmir ve çevre illerde etkin biçimde uygulanmasına çaba harcayan EMO İzmir Şubesi’nin 17.-18.-19. Dönem (1988-1993) arasında görev alan Şube Yönetim Kurulu Üyeleri

Mesut Ulutaş

Mesut Ulutaş
Musa Çeçen
M.Macit Mutaf
Cevat Şahin
Müjdat Savran

Mustafa Küçük
Namık Onmuş
M.Emin Özger
Fikret Şahin
Nihat Özgül

Hüsnü Özkan
Musa Öztufan
A.Levent Ünal
Mehmet Hepzarif
Mustafa Demircioğlu
Sadık Sirkeoğlu

Nihat Özgül

durumu göz önüne alan kimi çevreler, siyasal ortamı da elverişli bularak 1989 yılında yeniden harekete geçerek, doğrudan 3194 sayılı İmar Yasası'nı değiştirmek üzere girişimlerde bulundular. Nitekim fen adamlarına yetki veren tasarı, yerel seçimler öncesinde, TMMOB ve EMO'na bilgi dahi verilmeden TBMM ilgili komisyonunda kabul edilerek meclis gündemine alınmıştı. Bu gelişme üzerine TMMOB ve EMO yetkilileri, meclisteki mühendis ve mimar milletvekilleri ve bakanlar ile görüşmeler yapılarak konuya ilişkin bilgi verilmiş, değişik toplantılar yapılarak kamuoyu bilgilendirilmiş, ardından TBMM'ne diploma ve mektup gönderme eylemi başlatılmıştı.

Bu gelişmeler üzerine TBMM Genel Kurulunda değişiklik önergesi verilerek fen adamı yetkilerinin TMMOB ve YÖK'ün görüşleri alınarak bir yönetmelikle belirlenmesi kararlaştırılmıştı. Yasa değişikliğinin yürürlüğe girmesiyle birlikte yönetmelik hazırlama süreci başlamıştı.

YÖK ve TMMOB, fen adamlarına proje yapma yetkisi verilmesine karşı çıkmasına rağmen ilgili bakanlıklar güç değerleri olan plan yapma yetkisi veren yönetmeliği 11 Kasım 1989 tarihli Resmi Gazetede yayımlamıştı.

Yönetmelik TEK'na ulaşınca EMO, TS1196 Elektrik Proje Standardını anımsatarak durumu değerlendirmelerini istemişti. TEK, bir genelge ile fen adamlarının proje yapamayacağını açıklamış, ancak bakanlık baskısıyla yeniden karar değiştirilmiş kabul edeceğini bildirmişti. Uygulamanın durdurulmasını sağlamak için yargıya başvuran EMO'nun çabalarını engellemek için Bakanlık, 3 Şubat 1990 günü üç ay önce çıkardığı yönetmelikte değişikliğe giderek fen adamlarına, güç sınırlarını iki kat arttırarak bu kez "proje yapma yetkisi" verildi.

Öte yandan EMO içinde 80'li yıllarda kimi şubelerin sınırlı ölçülerde sürdürdüğü mesleki denetim uygulamasını daha iyi duruma getirmek ve

tüm örgüt alanımıza yayabilmek için, çalışmalar hızlandırılarak 30. Dönem Oda Genel Kurulu'nda değiştirilen SMM Hizmetleri Yönetmeliği ve diğer Oda Yönetmelikleri 13-14 Mayıs 1989 tarihlerinde toplanan Olağan Üstü Tüzük Yönetmelik Genel Kurulu'nda görüşülerek gerekli değişiklikler yapılmıştı. Ayrıca bu yönetmeliğin tamamlayıcısı olan yıllardır Oda birimlerinde değişik biçimlerde uygulanan ve günümüzde de süren "Asgari Ücret Tarifeleri", ilk kez ülke ölçeğinde kitap biçiminde 1989 yılında yayımlanmıştı.

13-EMO İzmir Şubesi'nin Toparlanma Sürecinde Mesleki Denetim Çalışmaları :

80'li yıllar boyunca sürdürülen ve elektrik SMM'lerin ilgi alanlarını olumsuz yönde etkileyen uygulamaların giderek artan ölçüde yaygınlaştırıldığı bir ortamda EMO İzmir Şubesi, EMO örgütlülüğünde mesleği koruma mücadelesinde en yoğun

3194 sayılı İmar Yasası'nın üç maddesinde değişiklik yapan Fen adamı tanımlamasının yasallaştığı 3542 sayılı Yasa'nın 26 Nisan 1989 günü TBMM'nde yapılan görüşmeleri sırasında muhalefet ve iktidar sözcülerinin tutanaklarda ki kimi açıklamaları:

SHP Grubu Adına Veli Aksoy :

...Değerli arkadaşlarım, mühendislik ve mimarlık mesleklerinde hak ve yetkiler, bilim ve teknolojinin gerektirdiği düzeydeki bir eğitimle kazanılıyor. Her hizmet için belirlenmiş eğitim programı vardır; dolayısıyla mühendis ve mimarların aldıkları eğitim ile teknik elemanların, teknisyenlerin, teknikerlerin ve teknik öğretmenlerin aldıkları eğitimlerde birbirinden farklıdır. Birinci gruptakiler, daha çok proje, tasarım ve uygulamaya yönelik eğitilir iken; ikinci gruptakiler de uygulama ve işletmeye uygun olarak eğitilmektedir. ...Mühendis ve mimarlar dışındaki teknik elemanların aldıkları eğitim gereği, proje yapmaları mümkün gözüküyor bilim adamlarının görüşü gereğince; ama, işletmeye uygulamaya ve bakım hizmetlerinde mühendis ve mimarlarla birlikte, omuz omuza birbirlerini tamamlayacak şekilde çalışabilmeleri mümkün görülüyor.

DYP Grubu Adına Aleattin Kurt :

...Lise dengi teknik öğretim veren okullardan mezun veya lise mezunu olup bir yıl süre ile ilgili bakanlıkların açmış olduğu kursları bitirmiş olan fen adamları, bir yönetmelikle artık mesleğine göre halihazır harita imar planı, yapıların plan ve projelerinin hazırlanmasında fenni mesuliyet konularında artık yetki sahibi olacak.Tam anlamıyla ilme ve akla ters uygulama; bu, teknoloji mühendisliği , plan ve projeyi , fenni mesuliyetin ne demek olduğunu , imar planını, halihazır haritanın ne olduğunu bilmemektir. Başka hiçbir tarif yoktur.

...Her şeyin ihtisaslaşmaya yöneldiği bir devirde, böyle bir kanun teklifi, teknik meselelerde tam kargaşa meydana getirecek olan çok hatalı bir düzenlemedir.

ANAP Grubu Adına Akın Gönen :

...Fen adamları yönetmelikle bir takım işler yapmaktaydılar. Alın terlerini dökerek hem yurt sathına, büyük Türkiye'nin her tarafına hizmet götürmekte , Türkiye'nin imarına katkıda bulunmakta , hem de ailelerinin maiyetini temin etmekteydiler. Son çıkan 1985 tarih 3194 sayılı Kanunda bu konuda bir atlatma yapılmış , "Fen Adamları" tabiri atlandığı için Danıştay'a giden Oda , bu yönetmeliği Anayasa gereğince iptal ettirmiştir.

...İşi saptırmaya hiç gerek yok, sınırlı bir yetki verilmektedir. Bu tebabet mesleğinde de böyledir, sağlık memuru da bu görevi yapmaktadır pratisyen hekim de yapmaktadır, mütehassısı da yapmaktadır. Orada niye bu kavga olmuyor?

Bayındırlık ve İskan Bakanı Cengiz Altınkaya (ANAP):

...Biz ,mimar ve mühendislerimizin mevcut kanunlar içindeki haklarını ellerinden almıyoruz ; ancak çok çarpıcı bir örnek vermek istiyorum .Bir inşaat sahibi, şantiye açmış , belediyenin suyundan şantiye suyu alacak; işte mevcut kanunumuz o işin makine mühendisine kadar gitmesini emretmekte.

...Burada 38.madde üzerinde değişiklik önergesi hazırlandı; teknik eğitim yapan alt eğitim seviyesi mezunu 800 bin insanımıza da yetkileri , bilgileri doğrultusunda yapabilecekleri işleri bu yönetmelikle çok hassas ölçüler içinde tarif edeceğiz.Bu konuda hükümetimize , bakanlığımıza , ilgili bakanlık ve meslek kuruluşlarına itimat buyurulsun.

Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Başkan Vekili Hayrettin Elmas (ANAP):

...Burada, teknisyenlere, mühendislerin sahip olduğu hesap, proje yapma yetkisi değil, teknisyenlere kendi mesleklerinde, kendi mezun oldukları okulların seviyesinde birtakım haklar verilmektedir. Bu günlük uygulama ile ilgili sadece bir misal vermek istiyorum: Mühendis ve mimarın hiç olmadığı bir yerde çok daha büyük bir problem- düşünün, bir vatandaş bir kasap dükkanı açacak , oraya 3 beygirlik bir buzdolabı, bir ufak motor koyacak, bunun krokisini ,şemasını elektrik teknisyeni çiziyor, elektrik tesisatını yapıyor ama iş imzaya kaldığı zaman ona deniyor ki: Git bir mühendis bul bunun imzasını attır.

Çok değerli üyeler, mühendisler, imzacı mühendis olmamalı; mühendis, yaptığı işin, hakikaten , mesleğinin gerektirdiği hizmetin neticesini alabilmelidir.

görev alan, çaba gösteren şube konumundadır. Bu mücadelede şube yönetim kurulları, Komisyonlarda bulunanlarla birlikte, SMM üyeleri örgütleyen ve Oda merkezi ile bağlantıları sağlayan EMO çalışanları olarak yıllarda göreve başlayan, Oda Müdürü M.Macit Mutaf (15.01.1986) ve Teknik Müdür N.Sedat Gülşen'in (05.05.1988) büyük katkıları anımsanmalıdır.

EMO İzmir Şubesi, mesleki denetime yönelik olarak bakanlıkların siyasi engellemelerini aşabilmek için, sektörümüzle bağımızın gelişmesi yolunda o dönemde ilgili kurumlarla kimi protokoller imzalandı. Bu bağlamda PTT ile geçmiş yıllarda yapılan işbirliği protokolü geliştirilerek İzmir Anakent Belediyesi –EMO ve PTT Telefon Baş Müdürlüğü arasında 06.03.1989 tarihinde üçlü bir protokol imzalandı. Çevre il ve ilçelerde ki kimi belediyelerle, TMMOB'ne bağlı Odaların ayrı ayrı yaptığı mesleki denetime yönelik protokollerin, bir düzen içinde yapılması için TMMOB tarafından alınan karar çerçevesinde İzmir'de, Bornova, Konak, Karşıyaka, Buca Belediye Başkanları ile yapı üretim sürecinde yer alan EMO İzmir Şubesi'nin içinde bulunduğu dört Oda 01.05.1990 tarihinde yürürlüğe girecek işbirliği protokolü imzaladı.

TEK Ege EDM istemi ile gerçekleştirilen OG transformatör merkezlerinin tadilatına ilişkin yoğun çalışmaların sürdürüldüğü 80'li yılların ikinci yarısında biten tesislerin işletme ve bakım hizmetleri, Şubemize 70'li yıllarda gerçekleştirmek istediği ancak kamu kurumlarının yeterli desteği olmadığı için sınırlı ölçülerde uygulanabildiği bir mühendislik hizmetini yaşama geçirme fırsatı yarattı. Yasal dayanağı Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönet-

meliği'nde olan işletme sorumluluğu kavramına ilişkin ilk çalışmalar EMO İzmir Şubesi tarafından hazırlanarak, 01.01.1987 tarihinden itibaren söz konusu hizmetler için üçüncü şahıslarla, Oda tarafından belirlenen esaslar çerçevesinde hazırlanmış tip sözleşmelerin imzalanması ve Oda tarafından onaylanması kararlaştırıldı.

Ülkemizde orta gerilim tesislerine ait proje onay ve kabul işlemlerinin ETKB'ndan TEK dağıtım müesseselerine devrinin ardından, TEK Ege EDM'nin konuya ilişkin uygulamaları sırasında SMM üyelerin karşılaştığı sorunlar, İzmir'de çeşitli toplantılarda tartışılmış ve ortak çözüm getirilemeyen kimi konular saptanmıştı. TEK Ege EDM uygulamalarının, diğer TEK birimlerinde uygulanıp uygulanmadığının öğrenilmesi amacı ile ülke ölçeğinde bir araştırma, Şubemiz tarafından 1988 yılında gerçekleştirildi. Araştırma ile TEK'nun değişik enerji dağıtım kuruluşlarındaki uygulamaları saptanarak, yönetmeliklerle belirlenmiş olmasına karşın farklı yorum ve işlemler ortaya çıkarıldı. Ülkemizde OG hizmet alanında çalışan tüm SMM'leri ilgilendiren ve bir rapor biçiminde TEK Genel Müdürlüğü ve sektörümüzün bilgisine sunulan bu çalışma ile TEK'nun birimler arası uygulama farklılıklarının giderilmesi ve birlikteliğin sağlanmasına yönelik önemli bir katkı sağlandı.

Hızlı bir kentleşmenin sürdüğü 80'li yıllarda ülkemizin gelişen değişik kentlerinde yüksek yapılarla birlikte asansör tesislerinin sayısal olarak artışına karşın, tesisleri gerçekleştiren asansör firmalarının teknik açıdan yetersiz oluşunun doğurduğu olumsuzluklar sektörde yeni önlemler alınmasını yasal düzenleme yapılması gereğini gündeme getirdi. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından

EMO İzmir Şubesi	
A.G. ve Y.G. Komisyonu, Temsilcilik, Proje Kontrol Bürosu Üyeleri (1988)	
Alçak Gerilim Komisyonu	Yüksek Gerilim Komisyonu
Musa Çeçen	Namık Onmuş
Hasan Kıldış	Halis Kaya
Ayhan Sözer	M.Emin Özger
Ahmet Becerik	Olcay Akay
Levent Ünal	Haldun Büyükdora
	Z.Dündar Akpınar
İZMİR	
Aliğa -Sadık Sofu	
Bergama -Refik Erovalı/Bahattin Kural	
Kemalpaşa -Mükremin Zülkadıroğlu	
Ödemiş -Çetin Kırsoy	
Tire -Nejat Bozkurt/Süha Keleş	
AYDIN -Ahmet Öztürk	
Nazilli -Nuri Önel	
Kuşadası -R.Fikret Özöver/Erdoğan Konuk	
Söke -B.Şivekar Şengün/İsmail Akıntürk	
MANİSA -Savaş Gündüz	
Akhisar -Uğur Erkan/Latif Alkan	
Alaşehir -İbrahim Yıldırım	
Salihli -Hüseyin Çetin/İsmail Varol	
Soma -Mustafa Güngör/Cevdet Özçelik	
Turgutlu -E.Aslan Keçecioglu/Kubilay Seçkin	

12 Mayıs 1989 tarih ve 20163 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, yapımcılara, elektrik ve makine mühendislerine yeni sorumluluklar getiren Asansör Yönetmeliği, EMO İzmir Şubesi'ne bölgesinde kuruluşundan başlayarak denetim altına almak için uğraş verdiği konulardan biri olan asansör konusunda yeni olanaklar sağladı.

Uzun yıllardır sahibi yada çalışanı elektrik mühendisi olan asansör firmalarına verdiği kalite belgesi, SMM büro tescil belgesi uygulaması ile elektrik mühendisliği hizmetlerinin yaygınlaştırılmasına EMO örgütlülüğü içinde, öncü düzeyde katkıları olan Şubemiz, MMO İzmir Şubesi birlikteliği ile bölgemizdeki tüm asansör firmalarında hizmetin nitelikli kılınmasına destek olacak biçimde elektrik ve makine mühendislerinin görev almalarına sağlamaya yönelik SMM büro tescil uygulaması geliştirildi.

Kaynakça:

- EMO 30.-31.-32.Dönem Oda Genel Kurul Çalışma Raporları
EMO İzmir Şubesi 17.-18.-19.Dönem Genel Kurul Çalışma Raporları
EMO İzmir Şube Haber Bülteni sayı:7-9-11-12 (1989)sayı: 67-68 (1995)
Elektrik Mühendisliği Dergisi sayı :366/367 (1989)